

רשק
שיעורי
תורה

היבלי תורה

יום וערש"ק פרשת נח ל תשרי תשע"א ♦ דף היומי בבלי: עבודה זרה נה ירושלמי: תרומות נג

וימח כל היקום אשר על פני האדמה מאדם עד בהמה עד רמש ועד עוף השמים וימחו מן הארץ

פסוק זה נראה לכאורה מיותר, כי הלא כבר אמר 'ויגוע כל בשר הרמש על הארץ בעוף ובבהמה ובחיה ובכל השרץ השרץ על הארץ וכל האדם'. ועוד, שבפסוק הראשון כלל חמשה מינים, עוף, בהמה, חיה, שרץ ואדם, ואילו בפסוק זה נמנו רק ארבעה ולא הוזכרה החיה בין המינים שנמחו במבול.

ונראה לבאר לפי דעת רבי יוחנן (זבחים ק"ג) הסובר כי בארץ ישראל לא ירד מבול, והקשה לו ריש לקיש הסובר כי גם בארץ ישראל ירד המבול, הא כתיב 'מכל אשר בחרבה מתו', אם כן איך מתו אותם שבארץ ישראל. תירץ לו רבי יוחנן, שאף על פי שלא באו מי המבול לארץ ישראל, בכל זאת ההבל שיצא מהמים שהיו רותחין, נכנס לארץ ישראל, והמית את כל הנמצאים בה. חזר ר' יוחנן והקשה לדעתו של ריש לקיש, והלא מהפסוק 'מכל אשר בחרבה מתו' מוכח שגם בזמן המבול היה מקום שנשאר 'חרבה' שלא ירד עליו המבול, ובכל זאת מתו יושביו, והיינו על ידי ההבל, למדנו מכאן, אם כן, כי בארץ ישראל לא ירד המבול. ותירץ לו ריש לקיש, כי כוונת 'חרבה', לא שהיתה חרבה בזמן המבול, אלא במקום שהיה חרבה בטרם בוא המבול.

ולהלן אומרת הגמרא אליבא דר' יוחנן כי הראם שהוא חיה ענקית שלא היה לה מקום בתיבה, היה בזמן המבול בארץ ישראל. ואף על פי שגם בארץ ישראל מתו כל החיות מחמת ההבל, כתבו התוספות, כי הראם שכחו רב, לא הזיק לו ההבל. ומשמע מדברי התוספות כי גם הארי דבי עילאי עשה כמעשיהם הראם, ובזמן המבול היה בארץ ישראל.

נמצא, אם כן, לפי דעת ר' יוחנן שהלכה כמותו, כי המתים במבול היו בשני אופנים, בכל העולם כולו מתו על ידי שבאו עליהם מי המבול, והמתים בארץ ישראל, שהיא ה'חרבה' האמורה בפסוק מתו מהבל המבול.

סדרם של הפסוקים מדוקדק ומבואר מעתה, שני הפסוקים הראשונים עוסקים במקומות שבהם עליהם המבול, ובהם נאמר 'חמש עשרה אמה מלמעלה גברו המים ויכסו ההרים' ובאותם המקומות 'ויגוע כל בשר הרמש על הארץ בעוף ובבהמה ובכל השרץ השרץ על הארץ וכל האדם', כי שטיפת מי המבול המיתה את האדם ואת כל מיני בעלי החיים בלי יוצא מן הכלל. עכשיו באה התורה לספר לנו על ארץ ישראל שלא בא עליה המבול ומתו בה מחמת ההבל בלבד, ובהם נאמר 'כל אשר נשמת רוח חיים באפיו מכל אשר בחרבה מתו' וחרבה היא ארץ ישראל שהיתה יבשה שלא ירד עליה המבול, ובארץ ישראל הרי לא כל החיות מתו, כי הראם והארי דבי עילאי מחמת שהיו גדולים וגבורים לא הזיק להם ההבל, ולכן נפרטו המינים שבפסוק הראשון, מלבד החיה שלא מתו כל בני מינה.

עפ"י כתנת אור

נושאי הדף בעלון

רפואה על פי דרכי הרפואה בדבר איסור.....עבודה זרה נה

שכחה אחר י"ב חודש.....עבודה זרה נו

מלצר [ווייטער, קעלנער] גוי שמזג לישראל יין.....עבודה זרה נו

אם אדם אוסר דבר של הפקר.....עבודה זרה נח

איסור הנאה מספק תקרובת ע"ז ודין פאה נכרית

מהודו.....עבודה זרה נט

שתיית משקין שהיו בשכונת גוי שמת.....עבודה זרה ס

יחוד לכתחילה בפתח פתוח לרשות הרבים.....עבודה זרה סא

כפתור ופרח.....עמוד 5

יום שישי ל תשרי

עבודה זרה נה

רפואה על פי דרכי הרפואה בדבר איסור

וכתב באבני נזר (שם), שלדברי הב"ח נראה שאסור לחולה להחמיר על עצמו אפילו במאכלות אסורות כשהם נצרכים לו לצורך רפואה, וצריך להתרפא בהם, כיון שהתורה לא אסרה את הרפואה בדרכי הרפואה כלל, אפילו לצדיקים, ומותר לכל אדם לדרוש ברופאים, ואם כן ממילא מחויב לשמוע לרופא אפילו במאכלות אסורות, כמו שאינו רשאי להחמיר מלחלל שבת עבור חולה שיש בו סכנה.

ומ"מ כתב שבדאי יוכל החולה הצדיק לסמוך על האבן עזרא והרמב"ן כשנוגע למאכלות אסורות בחולי שבפנים, שלא לסמוך על הרופאים, כי האבן עזרא והרמב"ן ז"ל המה רוב כנגד הב"ח ז"ל. ומה שכתב הב"ח שכן נהגו בכל גבול ישראל, אין מזה ראייה שגם הצדיקים ראויים לנהוג כן, כיון שהרמב"ן בעצמו כתב שכן נהגו, אבל כתב הרמב"ן שהמנהג אינו מצד החסידות. ואין לומר שאין הולכין בפקוח נפש אחר הרוב, שזה אינו, כי נראה בחוש שהרופאים מועדים לקלקל, וטוב לפני ה' ימלט מהם.

ובכרתי ופלתי (סי' קפח סק"ה) כתב, שנודע שבכל מחקרי הרופאים אין בהם דבר ברור וחלוט אשר יאמר עליו כי הוא זה ברור בלי ספק, רק לפי שכלם ומראה עין ישפטו, ולכך אמרו חז"ל (קידושין פב.) טוב שברופאים גלהינם, ואף נאמר בתורה 'ורפא ירפא' ואמרו חז"ל מלמד שנתנה רשות לרופא לרפאות, אבל התורה דברה ממכות חוץ באבר, כגון שבר יד או פצע וחבורה, שזה מוחש והרופא יורד עד תכליתו, ובהן כמעט מופת חותך כמופת הנדסה, משא"כ בחולי באברי פנימים שאין עין רופא שולט בו, בזה ידונו כפי שכלם, וכמדומה, וספק שקול וכדומה, עד כי רבים חללים הפילו ועצומים כל הרוגיהם, כי לדברים כאלה צריך ישוב הדעת ומתון וכהנה תנאים רבים לבל ישגה ח"ו, ונפש הוא חובל.

אך **בשבט יהודה** (עייאש, סי' שלו סק"א), כתב שכמעט שיש חיוב חזק על החולה וקרוביו לחזר אחר הרופא המובהק, ולחזר אחר הסממנים המועילים לרפואת אותו חולי, וכל המתעצל ומתירשל בדבר ולא יחוש על הרפואה ע"פ הטבע, אלא יסמוך על הנס לומר שהקב"ה ישלח דברו וירפאהו בחינם, אינו אלא מן המתמיהים ודעת שוטים היא זו ועתיד ליתן את הדין, שהשי"ת מסר העולם להתנהג כפי הטבע, וסם פלוני מרפא חולי פלוני וכן כמה וכמה עשבים ושרשי האילנות וכמה מיני שרפין ועלים המיוחדים לכמה דברים שאין להם מספר, יש מהם תועלתם בדרך טבע ויש מהם תועלתם בדרך סגולה ויש מהם ע"י עירוב דבר זה בחבירו, וכמה הרכבות. ואמרו חכמים שכל עיר שאין שם רופא אסור לת"ח לדור בתוכה (סנהדרין יז:), ומחללים שבת במלאכות גמורות בשחיקת הסממנים בשביל פקוח נפש.

ואם כי נמצאו צדיקים שנענו ע"י תפלה ובקשת רחמים בלבד ולא הוצרכו לדרכי הרפואות, אין ללמוד מהם, שהם נבדלים ברוב זכותם והם יצאו מדרך הטבע והוראת המזלות, ואף הם לא סמכו על הנס אם לא שהיה נעשה מאליו, ולעולם גם הם היו מבקשים ע"פ הטבע. וע"ע במהרש"א (ב"ב טז: ח"א ד"ה רשב"י).

יום שב"ק א חשוון

עבודה זרה נו

שכחה אחר י"ב חודש

בגמרא, אמר רב נחמן אמר שמואל, הלוקח עבדים מן הגויים, אע"פ שמלו וטבלו עושין יין נסך, עד שתשקע עבודה זרה מפיהם. וכמה, א"ר יהושע בן לוי עד שנים עשר חדש. ומבואר בזה שי"ב חודש הם שיעור זמן של שכחה, שאחר י"ב חודש רגילות היא שהעבדים ישכחו את שם ע"ז שהיה מורגל על פיהם בהיותם בין הגויים.

ואף בברכות (נה:): אמר ר' יהושע בן לוי ששיעור שכחה הוא בי"ב חודש, ולכן הרואה את חבירו לאחר שנים עשר חדש אומר 'ברוך מחיה המתים', ואמר רב אין המת משתכח מן הלב אלא לאחר שנים עשר חדש, שנאמר (תהלים לא ג) 'נשכחתי כמת מלב הייתי ככלי אובד'. ופירש רש"י (ד"ה ככלי), שסתם כלי לאחר שנים עשר חדש משתכח מן הלב, שיאוש בעלים הוא לאחר שנים עשר חדש, ולכן מי שמצא כלי או שום מציאה חייב להכריז שלש רגלים, ואם נמצא אחר הסוכות צריך להמתין ולהכריז בפסח ובעצרת ובחג, דהיינו שנים עשר חדש, ושוב אין צריך להכריז (ב"מ כת.).

ובמבי"ט (שו"ת, ח"א סי' שכו) חידש ששיעור שכחה של י"ב חודש מכריע גם לענין היתר עגונה, וכתב על דבר העדות שהעיד משה ב"ר ישעיה גבישון, שגוי אחד הסיח לפי תומו שיעקב כהן שיצא מחלב הוא ואשה אחת ללכת לחמה, ואמר שהגוי המנהיגם הולכים בדרך אחרת להורגם, ובאו גנבים אחרים והרגו אותם ואת המנהיג.

ו**כתב המבי"ט** שאין דעתו נוחה להתיר בעדות זו, שחיסר בה דברים הרבה, ואפילו ראייה בעלמא שראם הרוגים לא אמר ולא ששמע מאחר, אלא אחר שנודע ודאי שיצאו מחלב ולמחוז חפצם ומגמתם לא הגיעו, דנו וחשבו כפי האומד שנהרגו.

אך כתב שיש לצרף להתיר מה שכתבו בתשובת הגאונים, תשובה לרבינו משולם בן רבנא קלונימוס ז"ל (הובאה גם בב"י אהע"ז סי' יז ד"ה וכן מי שנשתתק), על ראובן שהיה רגיל לילך לסחורה מהלך יום אחד ומתעכב שם, פעמים חדש פעמים ב' פעמים ג' או ד', פעם אחת הלך לשם ולא חזר, ונשמע שנהרג שם, ולא בא אפילו גוי מסיח לפי תומו, וכתב שמכיון שלא נשמע עליו שהוא קיים סומכים על דברי הגויים ומשיאים את אשתו מפני תקנת עגונות.

ובתשובה זו יש מקום להתיר אפילו כשלא היה אלא הברה בעלמא, וכ"ש בעדות הנזכרת.

וכיון שלא נשמע עליו שהוא קיים יש לומר שלא תנשא זו עד מלאת י"ב חדש מיום התעלמותו, ואם לא ישמע עליו תוך זמן זה שהוא קיים, הרי הוא חשוב שנשכח זכרו בין החיים, וזכר לדבר מה שנאמר 'נשכחתי כמת מלב הייתי ככלי אובד' שהם י"ב חדש. ועיין עוד באר חיים מרדכי תשובות עגונות (סי' נו, נז) **ובשער אשר** (ח"א סי' י) שדנו בדברי המבי"ט.

מלצר [ווייטער, קעלנער] גוי שמזג לישראל יין

בגמרא מבואר שגוי שעירה יין מן הכלי, אף על פי שלא נגע ביין, נאסר היין בשתיה כיון שנגע בו גוי, ורק אם היה שלא בכוונה לא גזרו בו חכמים, שכל כחו שלא בכוונה לא גזרו בו חכמים. וכן פסק בשו"ע (יו"ד סי' קכה ס"א) שאם נטל גוי כלי של יין והגביהו ויצא היין, אף על פי שלא שכשך, נאסר בשתייה, שהרי היין בא מכחו. ואם הוא שלא בכוונה שלא ידע שהוא יין הכל מותר אפילו בשתייה.

וכתב הש"ך (סק"ב), שלפי מה שכתב הרמ"א (סי' קכד סכ"ד) שבגויים שבזמן הזה שאינם עובדי עבודה זרה, יכולים להקל גם בשתייה בדבר שאין איסורו מן הדין, אם כן הוא הדין לכחו, שכיון שהאיסור בו אינו מעיקר הדין, מקילים בו בגויים בזמן הזה כשאינם עובדי ע"ז, אלא שאין לפרסם הדבר בפני ע"ה וכמו שכתב הרמ"א (שם), וגם במקום שהגויים עובדי ע"ז צריך להיזהר ולאסור.

ועל פי זה דנו הפוסקים לענין מלצר גוי המוזג יין ליהודים במסיבות, אם היין נאסר בשתיה משום יין נסך. באגרות משה (שו"ת, יו"ד ח"ב סי' נא) כתב שאף על פי שהש"ך התיר בגויים שבזמן הזה בנגיעה שאינה אלא על ידי כוחו, מכל מקום כתב הש"ך (סי' קכד ס"ק עא) שדוקא במקום הפסד יש לסמוך ע"ז, וא"כ שייך זה רק כשאירע דרך מקרה שנעשה דבר כזה ויש הפסד ביין כשנאסור אותו, אבל לכתחלה לא שייך להתיר, ואף לדעת הרמ"א אסור לכתחלה.

וכתב שגם מה שעושים בכמה מקומות שהמלצרים לובשים על ידיהם בתי ידיים אין זה מועיל כלום, ואין זה נחשב נגיעה על ידי דבר אחר, אלא נגיעה ממש, כיון שהבגד לבוש על ידו. וכתב עוד שבמקומות אלו שהמלצרים לוקחים ומביאים את היין יש לחשוש מעיקר הדין ולאסור את היין אף בדיעבד, שהרי צריך להשגיח עליהם בכל העת ממש שאינם נוגעים ביין עצמו, וזה א"א לעשות אף אם היו יודעים שצריך להשגיח, ובפרט שהמסובים אין יודעים כלל שצריך להשגיח ע"ז, ואין דעתם כלל להשגיח, כי עסוקים הם רק בשמחה כידוע. ולכן הוא כיון ביד נכרי בלא שמירה שאסור. ואסור להניח לגויים המלצרים לערות היין וצריך למחות בכל תוקף.

ומכל מקום כתב בשבט הלוי (שו"ת, ח"ב סי' נג), שאם כבר מזג המלצר את היין, וגם אינו גוי אלא רק מחלל שבת, יש לצרף בזה את שאר צדדי ההיתר, ולהתיר לשתות את היין. ומסיק שמכל מקום אשרי אנוש יעשה זאת שלא לסמוך לאכול ולשתות יין באולמות אלא א"כ בדוק לו כשרותו בלי פקפוק כלל.

לרישום ועדכון שיעורי תורה ניתן לשלוח

פקס ל: 03-543-5757

אם אדם אוסר דבר של הפקר

בסוגיות אלו מבואר הדין שאין אדם אוסר דבר שאינו שלו, ולכן המשתחוה לדבר שאינו שלו אינו אוסרו משום עבודה זרה. ונחלקו תנאים אם גם על ידי מעשה אין אדם אוסר דבר שאינו שלו, כגון השוחט בהמת חברו לשם עבודה זרה. ומבואר בסוגייתנו שמים של רבים אינם נאסרים אם השתחוה להם אדם לשם עבודה זרה, שאין אדם אוסר דבר שאינו שלו. והקשו בגמרא שמשמע שאם היו של יחיד היו נאסרים, והרי מחוברים הם, ותירצו שטפח עליהם בידיו. וכתב הריטב"א (לעיל נג: ד"ה מיכדי) בשם הראב"ד, שמכאן מוכח שלדברי הכל אין אדם אוסר דבר של רבים גם כשעשה בהם מעשה, שהרי העמידו בגמרא שטפח בידיו במים, והרי זה מעשה, ורק אם אוסר דבר של יחיד אחר יש תנאים שסוברים שיכול לאסור על ידי מעשה (להלן ע"ב), אבל בשל רבים לדברי הכל אינו אוסר.

והביא הריטב"א שהרמב"ן חולק על הראב"ד, וסובר שאין חילוק בין דבר של יחיד לדבר של רבים, ולדעת הסוברים שאדם אוסר דבר של חברו על ידי מעשה הוא הדין שיכול לאסור גם דבר של רבים. והטעם שבסוגייתנו לא נאסרו המים של הרבים, הוא משום שהמעשה שטפח עליהם בידיו אינו חשוב מעשה, לפי שצריך דוקא מעשה חשוב הניכר בשינוי שאינו יכול לחזור לברייתו, כדוגמת שחיתתה של בהמה, אבל טיפוח בידים בלבד אינו מעשה. והוקשה לו לפי זה מהו החידוש בכך שלא נאסרו המים, ותירץ שמדובר שהמים היו של הפקר, והחידוש הוא שאף על גב שכל אדם יש לו זכות בהם והוא כשותף, אינם נאסרים, אבל אם היו של שותפים שיש לכל אחד זכות בהם, הרי הם נאסרים.

מנידון זה דן במהרש"ם (שו"ת, ח"ב סי' פא) לענין מעשה שהיה בפסח, שהלכה אשה ביום ראשון של חוה"מ אל הבאר לשאוב מים, ושאבה מים, ומצאה בכדה חתיכת פת חטים בתוך המים, וחזרה והשליכתו לבאר ולא לקחה המים. ואח"כ שאבו כל אנשי העיר ב' ימים זה אחר זה מים מהבאר, והשתמשו בכל הכלים, ואחר כך סיפרה האשה שהיתה פת לחם בתוך המים. והאשה עצמה לקחה כל הימים הללו מים מרחוק ע"י טורח רב. והסתפקו אם האשה נאמנת לאסור כל התבשילים והכלים של בני העיר.

וכתב המהרש"ם שיש לדון בזה משום שאין אדם נאמן על שאינו שלו, ודין זה דומה לדין שאין אדם אוסר דבר שאינו שלו, ולפי המבואר בריטב"א שאין אדם אוסר דבר של הפקר אף אם יכול הוא לאסור דבר של שותפים, הוא הדין למים אלו, שכיון שהבאר של רבים ויש רשות לכל אחד לשאוב שם, א"כ הרי הם של הפקר, ואינם בכלל שותפות כלל, ואין לאשה שום חלק במים, ואינה נאמנת לאסורם כלל. אך הסתפק שמא י"ל שכיון שהבאר היא של ישראל לבד, וגם של בני אותה עיר לבד, ובידם למחות בבני עיר אחרת שלא ישאבו משם ובפרט לגויים, א"כ י"ל שאינו בגדר הפקר אלא בגדר שותפים, ונאמנת היא לאסור את שלהם, כשם שיכולה היא לאסור.

איסור הנאה מספק תקרובת ע"ז ודין פאה נכרית מהודו

במסכת זו נתבאר בכמה מקומות דין תקרובת ע"ז ודין יין נסך שאסור אף הוא משום תקרובת ע"ז, ובכמה מקומות נחלקו הראשונים אם איסורו בהנאה הוא מן התורה, או שמא מן התורה אינו אסור אלא באכילה ובשתיה אבל איסורו בהנאה הוא מדרבנן, ומזה עולים חילוקים לדין לענינים שונים, וביניהם לענין פאה נכרית העשויה משיער שהובא מהודו, וכמו שיתבאר.

בסוגייתנו הובאה ברייתא, שעובד כוכבים שניסך יינו של ישראל שלא בפני ע"ז, חכמים אוסרים, ורבי יהודה בן בבא ורבי יהודה בן בתירא מתירים משום שני דברים, אחד שאין מנסכים יין אלא בפני עבודה זרה, ואחד שאומר לו לא כל הימנך שתאסור ייני לאונסי. וכתב הר"ן (ד"ה אמר רב אשי), שאם נסך יינו של ישראל לפני ע"ז ממש, ודאי נאסר היין מן התורה לכל הדעות, ואין יכול לומר לו לא כל הימנך שתאסור ייני לאונסי, שייך נסך יש לו דין תקרובת ע"ז ואסור בהנאה מן התורה.

אלא כאן מדובר במנסך יין לע"ז בלא נגיעה כגון ששפכו על גבי קרקע לשם ניסוך, שכיון שאין אדם אוסר דבר שאינו שלו [כשאינו ע"ז מעשה] אינו נאסר משום תקרובת ע"ז, והאיסור הוא רק משום גזירת בנותיהם, ומטעם זה אסור רק בשתיה ורק מדרבנן.

וכדעת הר"ן שאיסור הנאה מתקרובת ע"ז הוא מן התורה, כ"כ גם התוס' (לעיל כט: ד"ה יין, לקמן סב. ד"ה מ"ט), ותוס' רי"ד וריטב"א ומאירי (לעיל כט:), והרמב"ן (בהשגות לסה"מ ל"ת קצד, וקדושין נח.), ועוד ראשונים. ומה שדרשו (לעיל כט:) מן הפסוק (תהלים קו כח) 'ויצמדו לבעל פעור ויזבחו זבחי מתים' שתקרובת ע"ז דינה כזבחי מתים ואסורה בהנאה כמותם, אסמכתא היא שהסמך דוד המלך על הפסוק את ההלכה למשה מסיני שהיתה מקובלת בידם מכבר, שתקרובת ע"ז אסורה בהנאה מן התורה (תוס' לעיל נב. ד"ה תנהו). אך התוס' (ב"ק עב: ד"ה דאי) ותוס' הרא"ש (קידושין נח.) כתבו שיש לומר שרק באכילה נאסרה התקרובת מן התורה, אבל איסורה בהנאה אינו אלא מדרבנן.

ודנו הפוסקים לפי זה בדין ספק תקרובת ע"ז, שלדעת הסוברים שאיסורו מן התורה, הרי זה ספק דאורייתא שהולכים בו לחומרא. אך לדעת הראשונים הסוברים שאיסורו מדרבנן, כתב בספר קובץ (על הרמב"ם ע"ז פ"ה ה"ב) שספיקו לקולא. אך בדרוש וחיידוש לרעק"א (חולין יג:) כתב, שכיון שהנאה היא סרך אכילה, חשובה ההנאה מתקרובת ע"ז כדבר שעיקרו מן התורה, שמחמירים בספיקו, ואם כן לדברי הכל הולכים בספיקו לחומרא.

שתיית משקין שהיו בשכונת גוי שמת

כתב בשו"ע (יו"ד ס"י שלט ס"ה), שהמנהג לשפוך כל המים השאובים שבשכונת המת. וכתב הש"ך (סק"ט) שני טעמים למנהג, טעם אחד כדי שעל ידי שישפכו את המים ידעו הכל ממייתת המת ולא יצטרכו להודיע בפה, שהרי כשמודיעים בפה יש בו משום 'מוציא דבה הוא כסיל' (משלי י"ח, פסחים ג:), ובכך ששופכים המים גם יודעים הכל על מייתת המת וגם אינם באים לידי מדת כסילות. והטעם השני הוא משום שמלאך המות מטיל במים טיפת דם המות, ומעשה היה באחד ששתה ממים אלו ומת.

ודנו הפוסקים אם גם בגוי יש חשש זה. בברכי יוסף (שם סק"ז) הביא מעשה שמתה שפחה גויה בבית ישראל, ואמרו שהיו נוהגים שלא לשפוך המים, אבל החיד"א הורה שצריך לשפכן, כיון שאף שהטעם הראשון אינו שייך כאן להודיע על מייתתה, מכל מקום שייך כאן הטעם השני שמלאך המות מטיל בהם טיפת דם המות. ואף על פי שלגויים מותר לשתות מים אלו שהיו בשכונת המת כמו שכתבו הפוסקים, והטעם משום שגופם נחבל על ידי אכילת שקצים ואין מזקת להם טיפת דם המות, מכל מקום לישראל מזיק גם טיפת דם שבאה על ידי מותו של גוי. וכן הורה ועשו מעשה.

והסתפק בברכי יוסף (שם סק"ח) אם הוא הדין כשמת שכן גוי בבית שבחצר ישראל, אם צריך גם כן לשפוך כל המים שבשכונתו. וכתב שמסתבר לאסור גם בזה, דחמירא סכנתא מאיסורא.

ובמשיב דברים (שו"ת, ח"ב יו"ד ס"י ריא) דן גם כן בזה, וכתב גם כן שהטעם הראשון שכתב הש"ך אינו שייך במתי גויים, שאין צריך להודיע על מייתתם, שבמת ישראל צריך לדעת על מותו כדי שיעסקו בקבורתו וגם כדי שיצאו הכהנים ולא יטמאו ממנו בטומאת אוהל, אבל במתי גויים אין צריך לעסוק בקבורתם, וגם אינם מטמאים בטומאת אוהל. אך לפי הטעם השני שמלאך המות מטיל בה טיפה, לכאורה שייך גם בגוי, אך כתב שנראה שמה שאמרו שמלאך המות מטיל בה טיפה הוא דרך רמז, שכיון שכל ישראל ערבים זה לזה, רומזים בשפיכת המים על רחיצת וטהרת הגוף שישוב כל אדם מחטאיו אולי יגיע טיפה במותו של זה עליו משום ערבות, וטעם זה שייך רק במת ישראל, אבל במתי גויים אין שייך זה כיון שאין ערבות לגויים.

והביא עוד טעם מדברי הפוסקים (ארחות חיים אבל אות יא) בשפיכת המים, שהוא דרך סמך ממה שנאמר (במדבר כ, א-ב) 'ותמת שם מרים ולא היה מים לעדה לשתות', וגם טעם זה משמע שהוא דוקא בישראל. ועוד שהרי מרים מתה מיתת נשיקה ולא על ידי מלאך המות, ועל כרחך שפכו אז המים כדי שיעסקו בקבורתה, ואם כן אין טעם זה שייך אלא במת ישראל שיש מצוה לעסוק בקבורתו.

עבודה זרה סא

יחוד לכתחילה בפתח פתוח לרשות הרבים

בגמרא (קידושין פא.) מבואר, שכל הנשים שאסור להתייחד עמן, אם התייחדו בבית שפתחו פתוח לרשות הרבים אין בו משום יחוד. וכן פסקו הרמב"ם (אסורי ביאה פכ"ב הי"ב) והשו"ע (אהע"ז סי' כב ס"ט). ודנו הפוסקים אם דין זה הוא גם לכתחילה, או שמא רק בדיעבד אין בו איסור יחוד, אבל לכתחילה אין להתייחד אפילו כשהפתח פתוח לרשות הרבים. שלענין אשה שבעלה בעיר שמבואר בגמרא (שם) שג"כ אין איסור יחוד, פירשו רש"י (שם ד"ה בעלה בעיר) ועוד ראשונים שרק להלקות אין מלקים משום יחוד כשבעלה בעיר, אבל לכתחילה יש איסור כמו שכתבו התוס' (שם ד"ה בעלה) לדעה זו, והתוס' עצמם (שם) ועוד ראשונים חולקים וסוברים שאף לכתחילה מותר להתייחד. ודנו האחרונים אם כמחלוקת לענין בעלה בעיר כן מחלוקת לענין פתח פתוח לרשות הרבים, ולדעת רש"י ודעימיה יש איסור יחוד לכתחילה גם בפתח פתוח לרשות הרבים, או שמא בזה הכל מודים שמותר גם לכתחילה. והביאו ראיה לנידון זה מסוגייתנו וכמו שיבואר.

החיד"א בשו"ת שבסוף ספר שער יוסף (סי' ג) כתב שיחוד בפתח פתוח מותר אף לכתחילה לכל הדעות, ואף לדעת רש"י. וכתב שלא הוצרך רש"י לבאר דבר זה לרוב פשיטותו, שהרי בסוגייתנו מבואר שהרצוה לעשות יין של נכרי בטהרה וכשרות, יכול להניחו אחר גמר העשיה בביתו של הגוי, אם יש לבית פתח פתוח לרשות הרבים ומצויים בעיר זו עוברים ושבים ישראל, כיון שהגוי מתיירא לנסך את היין, והרי זה היתר לכתחילה, ומכאן נלמד בפשיטות גם לענין איסור יחוד שמותר גם לכתחילה כשפתח פתוח לרשות הרבים. ולפי זה נקט החיד"א שהיתר זה של פתח פתוח לרשות הרבים מועיל גם במי שלבו גס בה, אף על פי שההיתר שבעלה בעיר אינו מועיל בה, שהרי אנו רואים לענין לכתחילה שכח היתר זה יפה יותר, והוא כיון ששניהם מתייראים מבני רשות הרבים העוברים ושבים ומסתכלים. והביאו באשדת הפסגה (שרש ספק טומאה ברה"ר, דף קיג.).

גם בבית שלמה (שו"ת, או"ח סי' מוח) למד פרטי היתר פתח פתוח ביחוד מהיתר פתח פתוח במטהר יינו מן הנכרי. וכתב לפי זה שאם יש בית שער לפני הפתח, ופתח השער פתוח לרשות הרבים, ופתח הבית אינו מכוון כנגד פתח השער הפתוח לרשות הרבים, עדיין יש בו איסור יחוד, ורק בבית שפתחו פתוח לרשות הרבים אין איסור יחוד, או שעכ"פ הפתח של החדר החיצון הפתוח לרשות הרבים פתחו מכוון נגד פתח הפנימי, אבל אם אינו מכוון לא.

והוכיח כן מדברי רש"י בסוגייתנו (ד"ה וחלון), שכתב לענין מטהר יינו שאם הבית פתוח לחצר וחלון פתוח לחצר ברה"ר כנגד פתח הבית, הרי זה כפתח פתוח לרשות הרבים. והוא הדין לענין יחוד, שרק אם הפתחים מכוונים זה כנגד זה ואפשר לראות מרשות הרבים את הנעשה בתוך הבית, הרי זה חשוב כפתח פתוח לרשות הרבים ואין בו משום יחוד, אבל אם אינם מכוונים יש בו איסור יחוד.

וכ"כ בעזר מקודש (אהע"ז סי' כב סוף ס"ט), שחלון הפתוח לרשות הרבים שנראה ממנו היטב, הרי זה כפתח פתוח לרשות הרבים שאין איסור יחוד בזה. אך כתב שזהו רק כל שאי אפשר להסתיר את עצמו מהראיה דרך החלון.

כלום מתקנא אלא חכם בחכם וכו'

כתיב (במדבר טו ב) 'נשיאי עדה קריאי מועד אנשי שם', הוא הענין שאמרו חז"ל כלום מתקנא אלא חכם בחכם וכו', ולפי שהיה במשה רבינו ע"ה כתר תורה וכתר כהונה וכתר מלכות וכתר שם טוב עולה על גביהן, וכולם היו במשה רבינו ע"ה כמו שאמרו חז"ל (זבחים קא): משה רבינו ע"ה כהן גדול היה וכתוב ביה (שמות לג יז) 'ואדעך בשם', לכך אמר הכתוב שמה שנתקנאו בו היה מפאת חשיבותם, בשביל שהיו נשיאי עדה נתקנאו בכתר מלכות, ולפי שהיו קרואי מועד פירוש האבן עזרא שהיו קרואין לאוהל מועד, ענינו מפני שאמרו חז"ל (מגילה ג.) כהנים בעבודתן וישראל במעמדן, כמו שפירש"י בפרשת פנחס (כח ב) תשמרו שיהיו כהנים ולוים וישראלים עומדין על גביו, מכאן למדו ותקנו מעמדות, והיינו קרואים אל אוהל מועד כיון שראו כהנים עובדין והם עומדין על גביהן נתקנאו בהם וגם, כיון שהיו אנשי שם נתקנאו במשה שהיה מוכתר בכתר שם טוב.

(פנים יפות, קרח)

יסורין בשעה שמשגרין אותן על האדם משביעין אותן שלא תלכו אלא ביום פלוני ולא תצאו אלא ביום פלוני ובשעה פלונית ועל ידי פלוני ועל ידי סם פלוני

כתיב (ויקרא יד ג) 'והנה נרפא נגע הצרעת מן הצרוע', לשון הכתוב מוקשה, דהוי ליה למימר והנה נרפא הצרוע מן נגע הצרעת, כי הצרוע נרפא מן הנגע ולא הנגע נרפא מן הצרוע. ונראה לפרש, שכוונת הכתוב על דעת שאמרו חז"ל יסורין בשעה שמשגרין אותן על האדם משביעין אותן שלא תלכו אלא ביום פלוני ולא תצאו אלא ביום פלוני ובשעה פלונית ועל ידי פלוני ועל ידי סם פלוני, ואם כן כשבאים נגעים על האדם, כמו שהאדם אינו יכול להרפא מהם לפני זמנם, גם כן המה אינם יכולים להסתלק מן האדם לפני הזמן הנועד להם, ובבחינה הזאת גם הנגעים צריכים רפואה. ועל כן אמר הכתוב שהכהן יראה שכבר נרפא נגע הצרעת מן הצרוע, כלומר שכבר הגיע הזמן שהנגע נרפא מן האדם ויכול להסתלק ממנו.

(הדרש והעיון, מאמר ק"ל)

לך לך אמרין נזירא סחור סחור לכרמא לא תקרב

כתיב (שופטים יד ה-ו) 'וירד שמשון ואביו ואמו תמנתה ויבואו עד כרמי תמנתה והנה כפיר אריות שואג לקראתו ותצלח עליו רוח ה' וישסעהו כשסע הגדי וגו' ולא הגיד לאביו ולאמו את אשר עשה', והנה המפרשים דחקו את עצמם להבין הענין הלא שמשון הלך ביחד עם אביו ואמו ולמה לא ראו גם הם את הנעשה, ואמאי לא אמר והנה כפיר אריות לקראתם מדוע כתיב לקראתו. ויש לבאר על פי מה דאיתא דלך לך אמרין לנזירא סחור סחור לכרמא לא תקרב, וידוע דשמשון היה נזיר, והנה כאן כתיב ויבואו עד כרמי תמנתה, לכן לא הלך שמשון עמהם רק עיקם את הדרך ופירש את עצמו למקום אחר, לכן לא ראו ולא ידעו אביו ואמו מה שעשה בדרך שהיה לבדו ששם היה ארי שואג לקראתו.

(קול אליהו, שופטים)

שיר חֲדָשׁ אֲשִׁירָה לָךְ

מקראות גדולות המבואר בראשית א'

מלאכה שזורה בחכמה, ביאורים נפלאים לצד דיוק נוסחאות, כונסו אלי יצירת הפלאים, הניצבת בגאון בראש הכתר של טרקליני התורה, שיר חֲדָשׁ אֲשִׁירָה לָךְ.

חומש עם פירוש הרמב"ן המבואר בראשית א'

- פירוש רש"י השלם עם ביאור חדש מלוקט ממפרשי רש"י.
- פירוש הרמב"ן מונה ומדוייק בדקדוק רב ע"פ כת"י ודפו"ר ברוב פאר והדר.
- ביאור הרמב"ן - מבאר דבריו הדק היטב, עוד לא היה כבושם הזה.
- מקורות ועיונים - לקט נרחב ממאמרי חז"ל והשלמת העניינים הנידונים בדברי הרמב"ן.
- ספר הגימטריאות לרמב"ן - י"ל לראשונה מתוך כת"י אשר היו גנוזים מאות שנים.

חומש אור החיים המבואר בראשית ב'

- פירוש רש"י השלם עם ביאור חדש מלוקט ממפרשי רש"י.
- פירוש 'אור החיים' מונה בדקדוק רב ע"פ דפו"ר בתכלית הפאר.
- ביאור 'מאורי אור' - על האוה"ח הק' בדרך הפשט.
- ילקוט מאורי החיים - לקט נרחב ממקורות מאמרי חז"ל ומובאות מספה"ק על אור החיים.
- מהדורה מנוקדת, מפוארת ומאירת עינים

להשיג בחנויות הספרים המובחרות
מוקד הזמנות: 1800-22-55-66

להגדיל תורה ולהאדירה